

—տախտակին կղզու վրայ, բացի

բուժան մէջ» և, ոչ մի լրագրի հարե-
րով, սպասում էր մի թերթի, որ կա-
րողանար իւր «պատմական» լեզուն
բանալ և մտնուլ թէ զարգացման դրո-
շակն անկումից ազատել Սպասում
էինք, և այժմ «Մուրճի» աշխատակից-
ները անուանական ցուցակի մէջ շատ
քիչ անուններ ենք գտնում, որ «պա-
տմական» մատուցած լինէին և մեր
լրագրիներէն մէկում կամ միւսում գրե-
լիս չլինէին: Բայց մենք զանք մեր
պատմութեան:

Այսպէս, ուրեմն, «Մուրճը», այդ «մեծ
քաղաքական» հասարակական—դրական
օրգանը», «որ պիտի գործադրէր մայր ժա-
մանակի պահանջները» (1889 №1) ու-
նի հասարակութեան կողմից առաջուց
մեծ ընդունելութիւն, ունի տոկոսն ոյժ և
կենդանի հետեւելու ընդունակութիւն ու-
նեցող աշխատակիցներ և մի որոշ անձ-
նաւորութիւն իւրեւ խմբակիր, էլ ինչ է
պակաս մի մեծ, շատ մեծ և հարուստ և
նշանաւոր ամսագիր դառնալու համար,—
և ոչինչ:

Բայց զարմանալի է, թէ ինչպէս հոգե-
բանօրէն անկողծ պարզամտութեամբ
պատում է պ. Արտիստանան իւր
խմբակիր դառնալու պատմութիւնը:
«Ամսագիր հրատարակելու գաղափարը
մեզ համար նոր չէր. նա ծնել էր մեր
մէջ մի քանի տարիներէն ի վեր: Բայց
ժամանակով նա հասունացաւ մեր մէջ
այն աստիճան, որ զիմադրելը անհաս-
րին դարձաւ: Մեզ դրող ոյժը գոյա-
ցած էր շատ պատճառներէն... Այդ բո-
լոր ոյժերը մեզ վրայ բարձրած էին աւ-
պաւորութիւններ, որոնք վերջացրին ի-
րենց զօրքը աղբիւրով մեր կանգնել վրայ
կանգնել զուլի մի գործի, որը պիտի
գործադրէր մայր ժամանակի պահանջնե-
րին»: Այդ պատմութեան վրայ «Մուր-
ճի» ծննդեան մասին մեր կողմից աւե-
լացնելու նոր բան չունիք:

Այսպէս խմբակիրը կայ, տոկոսն ոյժ
ունեցող և ընդունակ աշխատակիցները
կան, բաժանորդները մեծ թիւը կայ,—
ուստի և մեծ օրգան ամսագիրը պատ-
րաստ է:

(Վր չարժանաւորութիւն)

Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Վ Ա Ն

ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ ԼՈՒԻՐԻՐ

—Ունեւարական դեղագոյնի նիստում,
Վայրօսին, պատասխանելով մի քանի
անդամներին պնդելուն, թէ հարկաւոր է,
որ պրինց Ֆերդինանդն իշխան ճանա-
չուի, ասաց, որ այդ խնդրի վերաբեր-
մամբ առաջին քայլը Թիւրքիային է
պատկանում: Սերբիայի վերաբերմամբ
մինչոտրն ասաց, որ նրա դէմ աւելի
խիստ միջոցներ ձեռք առնելը կարող է
անբարեկամ լինել, քանի որ դրա հա-
մար աւելի շուրջակա տեղիք չկան:

Աւստրիան,—ասաց այնուհետև մինիստ-
րը.—Բալկանեան խնդրի վերաբերմամբ
Անգլիայի հետ կատարելու համաձայնու-
թեան մէջ է: Մեծ պատերազմ չէ լինե-
լու, ինչպէս մտածում է Չերնաւոսկին,
բայց վիճելի խնդիրներն, կարծում է
մինիստրը, առանց հարկաւորութեան
ստի կենսաբարձր չպիտի տար:

—Գերմանական լայնատառքի զինուո-
րական յանձնաժողովի նիստում մայոր
Գէդեն (Gaede) պետութիւնների ունե-
ցած զօրքի քանակութեան մասին հե-
տեւելու յայտնեց.—ուստաց զօրքի թիւը
պատրաստել ժամանակ 1889 թուին
հասնում է 2,579,000 հոգու: Գերմա-
նական զօրքի թիւը պատրաստել ժա-
մանակ հասնում է 2,900,000 զի-
նուորի: Ֆրանսիական զօրքի թիւը դար-
ձեալ պատրաստել ժամանակ հասնում է
3,226,000 հոգու: Որքն պէտք է աւելաց-
նել նաև 174,000 հոգի պահուստի զի-
նուորներին: Այդպիսով գերմանական

զօրքը սահմանադր 200,000 զինուորով
քիչ է Ֆրանսիականից, Գերմանիայի հետ
զուգահեռ պետութիւնների զուգութիւ-
նը հետեւեալն է: Աւստրո-Ունգարական
կարող է 1,150,000 զինուոր հանել, ի.
տալիան—1,090,000 զինուոր: Գերմանա-
կան զօրքի հետ այդ բոլորը կանգ 5,140,000
զինուոր:

—Ֆրանսիական պատգամաւորների
ժողովի մի քանի անդամներ, և դրանց
թուով Ռէնսարկ, ժողովի քննութեան մի
օրինակով են առաջարկել դատաւորնե-
րի գործած սխալների պատասխանա-
տուութեան և այդ սխալներն ուղղելու
մասին: Այդ օրինակով Ֆրանսիական
լրագրիների կողմից ընդհանուր հաւա-
նութիւն գտաւ: Լրագրիներն այդ ա-
ռիթով քրէական պատմութիւնից դա-
տարանների գործած մի չափ մեծ սը-
խալներ են բերում: «Ներսէմ Ֆորսեյը
բաւական չէ,—նկատում է «National»-ը
—դատարանի գործած սխալը զոնք ի-
րաւունք ունի ուրիշ գործադր պահանջ-
ներու: դատարանի գործած սխալների
համար հարկաւոր է դրան յարմար մի
օրէնք մտցնել, և պ. Ռէնսարկ շատ յար-
մար ժամանակ է ընտրել այդ առա-
ջարկն անելու»:

—Գերմանական լրագրիներում մի լուր
էր տպուած, որ իւր թէ մատգրութիւն
կայ գերմանական նաւատորմին առաջար-
կել գերմանական նաւատորմին Այզլէնի
մօտ ունեւոր զինամարդին մամուկելու:
«Dagbladet» լրագրին այդ առիթով
պահանջում է, որ գերմանական կառավա-
րութիւնը մերթէ Գերմանիայի այդ ա-
ռաջարկը, որովհետև այդ առաջարկն
ընդունելով, Գերմանիայի ազգային զու-
ժանքը խոր վիրաւորուած կ'լինէր: Այժմ
գերմանական «Rechtsanreiger» պաշտո-
նական թերթն այդ մասին մի նկատու-
ղութիւն անելով, ասում է. «Մեզ յանձ-
նարարուած է յայտարարելու, որ դա-
նիական կառավարութեան մի այդպիսի
հրաւեր կարգադրուած չէ և մատրու-
թիւն էլ չկայ կարգադրուած»:

—Օրլանդեան հէրցոգը, Բագէլում ըն-
դունելով Պարիզի մի քանի լրագրիների
թղթակիցներին և պատասխանելով նը-
րանց հարցումներին թիւներին, ի միջի
այլոց ասաց հետեւեալը. «Նա միտք չու-
նիմ քաղաքականութեամբ դրադուելու
և, գնալով ինձ քաղաք ուղարկած տեղու
խմ առաջին պարտականութիւնս կ'լինի
հնազանդուել հօրս Հինգ Վելլօրում
ինձ իմաց արին, որ ինձ ներումն է
հնարուած, և իսկոյն և եթ այդ մասին
հետադրելի հօրս և դաւով Բագէլ, նոյն-
պէս գրեցի նրան: Նա այդ եմ արել մի-
այն: Բայց աստիճան էր, ևս քաղաքա-
կանութեանը չեմ դրադուում: Քաղաքա-
կանութեամբ հայրս է դրադուում, որին
ևս հնազանդուում եմ, որպէս որդի»:

—Ռեյքյան 12-ին Վալկասի ճանապարհ-
ների հաղորդակցութեան չըմանի վար-
չութեան մէջ, Թիֆլիսում, ածուրդ է
նշանակուած կապալով տարու համար
Բաթումի բաժնում ճանապարհների ըն-
դարձակութեան գործը՝ 27,017 ռ. 13
կոպէկ գնահատուած: Խնդրելու գործը՝
5,587 ռ. 10 կ. գնահատուած, երկաթի
և քարէ հիմնաքանակով կառուրջ շինելու
գործը՝ 24,480 ռ. 77 կ. գն., նոյնպիսի
կառուրջ շինութիւնը 18,813 ռ. 9 կ.
գնահատուած, ընդամենը 75,898 ռ. 9
կոպէկ:

Մանրամասնութիւնները նոյն տեղում:

Յուլիսի 14-ին Վալկասի ճանապարհ-
ների հաղորդակցութեան վարչութեան
մէջ ածուրդ է նշանակուած Գարսի նա-
հանգում խնդուել նոյնպիսի թիւը, կա-
մարջի շինութիւնը և այլ գործեր կապա-
լով տարու համար: Գնադաւան գնահա-
տուած է 39,885 ռուբլի: Մանրամասն-
ութիւնները նոյն վարչութեան մէջ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

91 ամենօրեայ, 585 շաբաթականներով,
իսկ անցածները զանազան ժամանակ-
ներում են հրատարակուած: Ֆրանսիական
48 լրագիր է հրատարակուած, դրանց
թուով—101 լրագիր, դրանց թուով
2 ամենօրեայ, սպանիէն—38 լրագիր,
դրանց թուով 4 ամենօրեայ, չեխական
լրագիր—24 լրագիր, դրանց թուով 4
ամենօրեայ, հոլանդիէն, լեհիէն և ի-
տալիէն իւրաքանչիւր լրագիր—13:
Բացի դրանից վալիէն—7 լրագիր են
հրատարակուած, ֆինիէն—4, պորտու-
գալիէն—2, իսլանդիէն—2, չինարիէն
—2, հայերիէն—1, նոյնպէս մէկ-մէկ լրա-
գիր—ունգարիէն, սուաբիէն և յունա-
րիէն: Համաշխարհային լրագրով (վալա-
պիէն) մի թերթ է հրատարակուած,
հրատարակում են նոյնպէս 2 լրագիր
սոցիալական հոգիի բաւարաններով:

*** Բարձր Հերցէրտ Բիւնարիք Վեր-
տուրում այցելեց տիկին Փետրիս տունը,
որտեղ 1871 թուին Վերտուր պաշաւ-
ուած ժամանակ ապրում էր իւր հայրը:
Այդ տանը քննուեց և կապուեց խաղա-
ղութեան դաշնակցը: Տիկին Փետրիս
իւր չառաւ, որ Հերցէրտ Բիւնարիք
ներս մտնի այդ նշանաւոր տունը, ուս-
տի նա լաւագոյն պատկերացաւ միայն տան ծա-
ռաստանի մէջ ման գալու:

*** Միլանում մօտեցրաւ անձնատա-
նութիւն գործիչ Գարիբալդի: Գիտի
նախկին մայր Մերկը: Ապրանքների
ձայնը լսելով, հարեանները հաւարուե-
ցին և Մերկին այս միայն կարողացաւ
ստան: «Նա սպանուած եմ ինձ, որպէս զի
չբանում այն դաղտիքը, որ միայն Վա-
ւաւրին, Վիկտոր Էմմանուէլին և ինձ էր
յայտնի և ստիպում էին, որ ես յայտնեմ
այդ դաղտիքը»:

*** Կրիսպին Բատիլայի թագաւորի
համար նոր տիպարի օրինակով է կաղ-
մել: Այդ տիպարը հետեւեալն է. «Բա-
տիլայի և արեւելեան Աֆրիկայի կարգը»:
Գրեթէ բոլոր մինիստրները համաձայն
են այդ տիպարին:

*** Լուիսիլում, Վենետիկի նահան-
գում, ձիաբաշ կրկնաւորները միե-
նոյն ժամանակ վաղորդներն են ջրում:
Ձիաբաշ իւրաքանչիւր վաղորդին ջրի
տեղ է յարմարեցրած և վաղօրէն անց-
նելով երկու կողմից էլ ջրում է վաղոր-
ները:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ:

Նոյն օրը նոյնտեղ ածուրդ է նշանա-
կուած Գարսի բերդում մի քանի նորո-
գութիւններ կապալով տարու համար,
որ գնահատուած է 12,707 ռուբլի:
Մանրամասնութիւնները նոյն տեղ: